

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA KICHIK GURUH BOLALARINI HARAKATLI O'YINLAR ORQALI JISMONIY KOMPETETSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Muhammadjonov Muslimbek Muhsinjon o'g'li
Qo'qon univetsiteti Ta'lim kafedrasida o'qituvchisi
muslimbekmuxsinovich@gmail.com

Anotatsiya. Quyidagi maolada "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kichik guruh bolalarini harakatli o'yinlar orqali jismoniy kompetetsiyasini rivojlantirish" da bolalarga qanday turdagi o'yinlarni qo'llash va yangi dedaktik o'yinlarni, metodlarni izlab topish hamda uni amalyotda qolab ko'zlangan madsadga erishish qolaversa tanlangan o'yinlarning bolaga umumiy tasiri SWOT tahlil metodi yordamida aniqlanib, bolalarning kichik yoshidan o'yin orqali ma'lum faoliyatni tushintirish yaxshi samar berish xaqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar. MTT, Didaktik (o'qitish) vazifasi, aqliy o'yin, o'yin, o'yin harakatlari, tadqiqot, o'yin qoidalari, faoliyat, metod, xavsizlik, izlanuvchanlik, pedagog.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida qator islohotlar o'tkazilmoqda, ularning bari bolalar va pedagoglar manfaatlarini yo'lida xizmat qilishiga, shuningdek maktabgacha ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 25-yanvardagi "Respublika ijro etuvchi hokimiyat organlari faoliyatini samarali yo'lga qo'yishga doir birinchi navbatdagi tashkiliy chora – tadbirlar to'g'risida"gi PF-14-son Farmoni ijrosini ta'minlash maqsadida Maktabgacha va maktab ta'lim faoliyatlariga bir echta ustuvor yo'nalishlar kiritildi. 2023-yili 1-maydan rahbar kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimida inson huquqlari va gender tenglik bo'yicha o'quv kurslari (soatlari) joriy qilin" O'zbekiston Respublikasida Inson huquqlari sohasidagi Milliy ta'lim dasturini tasdiqlash to'g'risida"gi Prezident qarori (PQ-46-son, 07.02.2023-y) qabul qilindi. ¹Qarorga ko'ra 2023/2024 o'quv yilidan professional va oliy ta'lim tizimida "Inson huquqlari", "Ayollar huquqlari", "Bola huquqlari" bo'yicha o'quv maxsus kurslar joriy etildi. ² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 5-apreldagi PQ-3651-son [qarorida](#) belgilangan vazifalarning ijrosini ta'minlash, maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini yanada rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida

¹ O'zbekiston Respublikasida Inson huquqlari sohasidagi Milliy ta'lim dasturini tasdiqlash to'g'risidagi Prezident qarori (PQ-46-son, 07.02.2023-y).

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 5-apreldagi PQ-3651-son [qarorida](#) belgilangan vazifalarning ijrosini ta'minlash, maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini yanada rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qiladi:

Vazirlar Mahkamasi qaror qiladi: ³Prizident qarori(PQ-322-son,14.07.2022-y)qabul qilindi. O‘zbekiston Respublikasi Prizidentining “2017-2021-yillarda maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish chora –tadbirlari to‘g‘risida” 2016-yil 29-dekabrda PQ-2707-son qaroriga muvofiq Vazirlar Maxkamasi qaror qiladi: Prezidentning 3651-sonli qaroriga muvofiq, O‘zbekistonda birinchi marta MTV tomonidan Davlat-xususiy sektor hamkorligi (DXSH)ga doir qoidalar ishlab chiqildi. Maktabgacha ta’lim vazirligiga ko‘ra, 2 yoshli bolalar faqatgina qamrovi past bo‘lgan bog‘chalarga borishi mumkin va 3-7 yoshli bolalar navbati shakllansa, kichik yoshlilar guruhlarini tugatiladi. Maktabgacha ta’lim vazirligi mutasaddilari ishtirokida o‘tkazilgan matbuot anjumanida 2 yoshli bolalar qanday tartibda bog‘chalarga qabul qilinishi haqida ma’lumot berildi. 2022 — 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi hamda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasida belgilangan vazifalarga muvofiq aholining hayot darajasini yanada yuksaltirish, ta’lim sifatini ilg‘or xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish, barqaror iqtisodiy o‘shishga erishish hamda kambag‘allikni qisqartirish borasidagi islohotlarimizni yangi bosqichga olib chiqish maqsadida:

Olib borilgan nazariy tadqiqotlarimizda swot taxlilidan foydalanib uning bolaga qay darajada ta’sir qilganini taxlil qildik. Swot taxlili metodi-talim tizimining eng ko‘p foydalaniladigan va samarasi ko‘p bo‘lgan metod hisoblanadi. U kuchli, zaif, imkoniyat, taxdid shu to‘rt holatga solinib tahlil qilanadi. Uch oy yani Iyun, Iyul, Avgust oylari davomiyligida qo‘llanilgan metodlarni swot tahlili.

<p>S</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afzalligi <p>✓ “Qizil va ko‘k rangli kartochkalar bilan ishlash”ning afzalligi shundaki kichik yoshdagi bolalar ajrata olmayotgan ranglarni ajratishga yordam beradi.</p>	<p>W</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kamchiligi <p>✓ Bolalar bir birlarini ustidan kulishi yani rang ajrata olmaydigan bolaning ustidan kulishlari.</p>
<p>O</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imkoniyatlari 	<p>T</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taxdidlar

³ Maktabgacha ta’lim sohasida davlat-xususiy sheriklikni yanada rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora tadbirlar to‘g‘risidagi Prizident qarori(PQ-322-son.14.07.2022-y)

✓ Bosh miyasi tez ishlashi va aqliy faoliyatini yaxshilaydi.	✓ Bolalar kulishidan qoʻrqib oʻyinlar oʻynamay qoʻyadi.
--	---

1-jadval Maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyalanuvchilarda o'tgazilgan metodlarni swot taxlilidan foydalandik. Kichik guruh guruh tarbiyalanuvchilari men kutgan natijalardanda a'loroq natija berishdilar. Ularni bu metodlar qiynab qo'yadi deb o'ylagan edim. Tashqi muhit ularning ziyrakliklarini yanada namoyon qilib berdi. Ushbu metod maqsadi shulardan iboratki bular: mavjud bo'lgan nazariy va amaliy bilim, tajribalarni tahlil qilish, taqqoslash natijasida mazkur muamoni yechimini topishga mo'ljalangan hamda bilimlarni mustaxkamlash, baholashga mustaqil fikirlashni tafakkurni shakillantirishga qaratilgan bo'lib to'rt tomonlama ochib berishga yordam beradi. Loyixamizni swot analizi orqali imkon qadar yoritib berishga harakat qildik. Maktabgacha ta'lim tashkilotdagi tarbiyalanuvchilar bu Qizil va ko'k rangli kartochkalar bilan ishlashda bolaga metod qay darajada tasir qilishining taxlili. Bolalarning ranglarni ajratishiga yordam beradi. Bolalarning ko'plari o'yin o'ynashni yoqtiradi ammo odiy xolda ranglarni so'rasangiz aytmay onasini ham uztozini xam biroz o'ylantirib qo'yadi. Bunde xollarda albatta rang ajratishga bu metod qo'l keladi. Birgalikda o'ynashni istamaydigan bolalar xam ucharydi shu xolda xam yakka tartibda o'ynatsa xam bo'ladi.

Har bir pedagog o'yinlarni o'ynatayotganda ularning harakteriga qarab muomila qilishi va tanlab olishi kerak bola agar topa olmagan bo'lsa kichik yosh tarbiyalanuvchilari bo'lganligi uchun tarbiyachi yordam berishi va o'rtoqlarining oldida ayibdordek o'zini his qilishidan saqlashi lozim. Bo'lmasa bola o'yin o'ynashdan hatto bog'chaga kelishdan xam qo'rqib qoladi ustimdan o'rtoqlarim kuladi deb yig'lab yuborishi ham mumkin. Shuning uchun pedagog kuchli maxoratga ega bo'lishi lozim. Bu albatta kichik yoshli tarbiyalanuvchilarga mos xoldagi dedaktik o'yin va eng yaxshi metod. Katta yoshli va Tayyarlov guruh tarbiyalanuvchilari uchun qo'llanilganda ranglarni rust va ingliz tillarida topilishi va aytilishi qo'llanilsa xam bo'ladi. Pedagog o'zining guruhlariga mos xolda qo'llab ishlatishi mumkin.

Maktabgacha ta'lim tashkilot tarbiyalanuvchilarning eng kichik guruhlarida "Nima o'zgardi o'yin" metodini qo'llash.

Bu o'yin har bir guruh tarbiyalanuvchilarga mos bolalar kichkinagina bo'lishlariga qaramay juda aqiliy, bolalar o'z o'yinchoqlarini qayerga qo'yishgani nechta ekanligini ham juda yaxshi bilishardi. Oldiga qo'yilgan o'yinchoqlar ranglari va turli xilligini bolalar kuzatishar edilar. Tarbiyachi tarbiyalanuvchilarga ko'zingizni yumsangiz deb aytganda yordamchi tarbiyachi va tarbiyachi bolalar oldidan savatchaga bittadan har hil o'yinchoqlarni olib qo'yadi kimning oldida qanday narsa

yo‘q bo‘lib qoldi. Bu savolni eshitishlari bilan bolalar topqirlik bilan yo‘qolgan o‘yinchoqlarni topadilar. Bu bolalarning aqliy faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Topqirlikka zakovati kuchayishiga olib keladi. Bolalar zehinli bo‘lishadilar ular bu o‘yindan so‘ng yanada topqirroq bo‘lishadi. O‘shish darajasini o‘lchaydigan bo‘lsak.

“Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida kichik guruh bolalarini harakatli o‘yinlar orqali jismoniy kompetetsiyasini rivojlantirish”bu kichik guruhlardagi tarbiyalanuvchi 3-4 yoshli bolarga qay tarzda ta’sir qiladi.

- O‘yin orqali bola tashqi olam bilan yanada yaqinroq tanishadi.
- Miyya faoliyatlari rivojlanishiga o‘z hissasini qo‘shadi. Jismoniy harakat qilib o‘ynaydigan dedaktik o‘yin uni sog‘lom bo‘lishga
- Tezkorlikka, harakatchanlikka
- Meyyorida vazin va bo‘y o‘shishiga yordam beradi.
- Aqliy o‘yin miyya faoliyatini rivojlanishga
- Zukkolikka, udaburonlikka,
- Tezkor fikr yuritishga, barcha narsaga e’tiborli bo‘lishga o‘rgatadi.
- Barcha bilimlarni shu dedaktik o‘yinlar orqali tushinib yetishi oson va qulay bo‘ladi.

Pedagoglarning vazifasi- bolalarning mash’ulotga qiziqishini oshirishda va ularning tushinib yetishiga yordam berishi. O‘yin davomida bolani rag‘bantirib ketishi uning o‘yin va faoliyat vaqtida kerakli jixoz va ko‘rgazmalar bilan sharoit yaratib berishi lozim Bola har bir dedak tik o‘yin o‘ynalganidan so‘ng so‘rov metodidan foydalanib o‘yin mohiyatini qay darajada bolaga yoqqaniligini bilishi lozim.

Bolalar o‘yin davomida qanday harakat qilishi kerak:

- Bolalar dedaktik o‘yin davomida o‘zini erkin his qila bilishi kerak
- O‘yin uning yoshiga mos bo‘lishi
- Jixozlar o‘yin vaqtida bolaga zarar bermasligi
- Aqliy xujimni bola yoshiga to‘g‘ri kelishi kerak

Bolaning Yoshi kichik bo‘lganligi uchunbolaga barcha shart sharoitlar yaratib berish lozim. Tarbiyalanuvchilar mashg‘ulot davomiyligida va dedaktik o‘yinlar o‘tilayotganida o‘zini erkin holatda his qilib o‘ziga bo‘lgan ishonchlari oshib faoliyatda o‘tirishlari lozim. Buning uchun pedagog mahorati va bolalarni rag‘bantlantiruvchi kartochkalardan foydalanishi kerak.

Xulosa qilib aytishim mumkinki biz bolalar uchun yanada o‘yinlarni takommilashtirish, bolalarni rivojlanishi yo‘lida bir necha takliflarni kiritib qolamiz .

1. Bolalarning qiziqtirish uchun ko'p narsaga harakat qilmasliklari kerak chunki kop narsaga urinib bolalarni adashishiga olib keladi.

2. Barcha sharoitlar yaratilib berilishi kichik guruh bolalari jismoniy o'yinlar o'ynashi uchun kerak.

3. Xavsizliklarini ximoya qiluvchi buyumlar bo'lishi kerak har bir bola uchun o'yinlar maydonida.

4. Bolalarni tashqi joylarda faoliyat otishlari yaxshi bo'ladi. Chunki bolalar honada qancha keng bo'lmasin tashqi toza havo ularni aqliy dedaktik o'yin o'ynatayotganida charchab qolmasligiga yordam beradi.

5. Har bitta xona keng va yorug' bo'lishi ularning kichik emas kattalardek fikirlashiga yordam beradi.

6. Ochiq eshiklar kunida ota - onalarni guruhchalarga bo'lib chaqirishni yo'lga qo'yish kerak.

7. Ota onalar va bolalar, tarbiyachi ortasida uzilmas koprikni mustaxkamlash hamkorlikni kuchaytirish.

8. MTT da kichik tadbirchalar uyishtirish bolalarning o'zlari uchun zarur.

9. Raqobatni oshirish turli guruhlar o'rtasida tashkil etish.

Maktabgacha ta'lim tashkilot tarbiyalanuvchilarni kichik yoshidan boshlab ularni o'yin kompetetsiyasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bolalarni ma'lumot berganimiz uning harakterini bilishimiz mumkin ammo uning bilimi yanada mustaxkam bo'lishi zerikish xosil qilmasligi uchun uning har bir faoliyatiga dedaktik o'yinlar qo'shish lozim. Sharoitlar imkoniyatlar yaratish bolaning har qandek o'yin o'ynayotganida uning salomatligini, xavsizligini ximoya qilingan xolda yaratilish kerak. Bola jaroxatlansa dedaktik o'yinlarni va o'rtoqlari bilan birga o'ynashdan qo'rqib qoladi. Yangidan yangi dedaktik o'yinlarni yaratish uchun pedagog jajji bolalarni qalban kuzatishi lozim. Shunda yangi dedaktik o'yinlarni yarata oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasida Inson huquqlari soxasidagi Milliy ta'lim dasturini tasdiqlash to'g'risidagi Prizident qarori(PQ-46-son,07.02.2023-y).
2. Maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatni samarali tashkil etish chora tadbirlari to'g'risidagi qarori.
3. Maktabgacha ta'lim soxasida davlat-xususiy sheriklikni yanada rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risidagi Prizident qarori(PQ-322-son.14.07.2022-y)
4. O'RQ-637-con 23.09.2020. Ta'lim to'g'risidagi qaror.

5. Udaltsova E.I. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o'qitishda didaktik o'yinlar.
6. Mendjiritskaya D.V. Bolalar o'yinlari haqida o'qituvchi?
7. K.D. Ushinskiy, P.F. Lesgaft, L.N. Tolstoy dedaktik o'yinga e'tibor.
8. M. Montessori "bo'sh o'yin".
9. O'yinda bolalarni tarbiyalash: bolalar bog'chasi o'qituvchisi uchun qo'llanma / komp. A.K. Bondarenko, - M.: Ma'rifat, 1983 yil.
10. Otto, M., & Thornton, J. (2023). MAKTABGACHA INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 408-411.
11. Nigora, M. (2024). YOSH AVLODGA KITOBXONLIK KO 'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA OILANING O 'RNI. Kokand University Research Base, 216-219.
12. Maxliyoxon, O., & Shaxnozaxon, J. (2024). DRAMA AND ARTISTIC READING IN PRIMARY GRADES: Study guide. ISBN-13, 979-8324468415.
13. Maxliyoxon. (2024). MODERN INTEGRATION OF PRIMARY EDUCATION, ART, PEDAGOGY AND INFORMATION COMMUNICATION. ISBN-13 : 979-8323781928 1, 158
14. Odilova, M. (2024). O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIDA PISA TESTINING ISTIQBOLLARI. *Nordic_Press*, 3(0003).
15. Abduxalimovna, O. S., & Muhsinjon o'g'li, M. M. (2023). XALQ O 'YINLARI ORQALI TARBIYALANUVCHILARDA JISMONIY BARKAMOLLIKNI TARBIYALASH. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 868-870.
16. Muhsinjon o'g'li, M. M. (2023). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA ZAMONAVIY INNOVATSION FAOLIYAT. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 559-561.